

Landsbygds- och
infrastrukturdepartementet
li.remissvar@regeringskansliet.se

Länsstyrelsen Östergötlands yttrande, inriktningsunderlag för infrastrukturplaneringen för perioden 2026–2037

LI2023/03919 och TRV 2023/70321

Länsstyrelsen Östergötlands synpunkter

Särskilt gällande Östergötlands län

Behoven av utvecklad tillgänglighet för gods- och persontransporter i Östergötland är stora. Länsstyrelsen välkomnar att projekten Ostlänken och E22 förbifart Söderköping betraktas som bundna objekt och understryker vikten av att produktion av dessa projekt kommer i gång så snart som möjligt. Ostlänken kommer att skapa förutsättningar för regional utveckling och tillväxt liksom mer utrymme för godstransporter på järnväg utmed ett idag mycket trångt avsnitt på Södra stambanan. För att utnyttja potentialen av dessa satsningar är det mycket betydelsefullt med fortsatt planering för att även öka kapaciteten i järnvägsförbindelserna söderut från Linköping. Risk finns annars att dagens flaskhalsproblem mellan Linköping och Norrköping bara flyttas söderut på Södra stambanan.

Övergripande inriktning

Länsstyrelsen Östergötland delar synsättet att behoven av underhåll och reinvesteringar är stort och att nya projekt noga måste övervägas utifrån de övergripande målen. Samtidigt är det av största vikt att infrastrukturplaneringen blir långsiktig och går i takt med övrig samhällsplanering på nationell, regional och lokal nivå.

Länsstyrelsen välkomnar flera av de föreslagna åtgärderna för att förbättra tillgängligheten i trafiksystemet. Det inkluderar att utnyttja befintlig infrastruktur mer effektivt samt minska störningar på

grund av infrastrukturarbeten. Länsstyrelsen delar också insikten om utmaningarna och behoven av långsiktiga lösningar för att förbättra mobiliteten och tillgängligheten på landsbygden.

Inriktningsunderlaget framhåller även vikten av att ha en väl fungerande kollektivtrafik för att göra transportsystemet tillgängligt för alla. Det är avgörande att säkerställa att människor har likvärdig tillgång till transportsystemet, eftersom tillgänglighet har en betydande påverkan på människors vardag och hälsa.

Länsstyrelsen saknar redogörelse i inriktningsunderlaget om planeringens effekter för bostadsbyggandet. Länsstyrelsen ser det som angeläget att detta blir belyst inför den kommande åtgärdsplaneringen.

Klimatomställning

Inriktningsunderlaget ger prioritet åt *befintligt väg- och spårnät* och *underhåll och kritiska standardhöjningar* av befintlig infrastruktur prioriteras. Länsstyrelsen i Östergötlands län vill främst trycka på behovet av reinvesteringar som förebygger skador i anläggningar som riskerar att påverkas av ett förändrat klimat genom översvämningar och erosion.

Länsstyrelsen anser att inriktningsunderlaget saknar tydliga avsikter för en planering som bidrar till att klara klimatomställningen genom transportsektorns elektrifiering och ökad transporteffektivitet. Länsstyrelsen understryker vikten av att detta omhändertas i fortsatt planering. Inte minst behöver satsningar på kollektivtrafik, liksom tillgängligheten till kollektivtrafiken, lyftas fram mer. Att tillräckliga medel tilldelar de regionala planerna är en viktig del av detta.

Länsstyrelsen ifrågasätter om basprognosen är lämplig som grund för fördelning av ekonomiska resurser eftersom den baseras på en kraftig ökning av vägtrafiken. Inriktningen motverkar möjligheten att uppnå klimatmål och andra miljö kvalitetsmål och behöver utgå ifrån att nå de övergripande transportpolitiska målen och därmed presentera förslag som möter funktionsmålet såväl som hänsynsmålet. Underlaget behöver ta hänsyn till att tillgängligheten utvecklas på ett sätt som gynnar miljön och människors hälsa med utgångspunkt i att möta transportpolitikens mål.

Effektivisering inom transportsektorn innebär att minska energiförbrukningen per transporterad kilometer för både gods och

personer. Det innebär ett skifte och överföring från väg till järnväg och sjöfart eftersom även elektrifierade vägtransporter kräver betydligt mer energi än den transport som sker via spår och vatten. Dessa mer energieffektiva transportalternativ behöver främjas för att nå hållbarhetsmålen inom transportsektorn.

Trafikverket har fått i uppdrag av regeringen att driva samverkan för att öka förutsättningarna för aktiva transporter (för alla) och att stödja regioner och kommuner i detta arbete. Det är viktigt att säkerställa trafiksäkra, trygga och aktiva transporter genom konkreta åtgärder. Länsstyrelsen saknar förslag i inriktningsunderlaget som stärker människors tillgänglighet till kollektivtrafiken, särskilt med tanke på att stadsmiljöavtalen fasas ut.

Civil beredskap och totalförsvaret

Länsstyrelsen vill vidare lyfta behovet av att konkretisera den kommande planeringen för att anpassa transportsystemet efter totalförsvarets kommande behov. Så som framgår av inriktningsunderlaget kvarstår många oklarheter kring finansiering och ansvarsgränser i dessa frågor. Länsstyrelsen emotser att detta klargörs så snart som möjligt.

Behov inom jordbruk och livsmedelsproduktion

Trafikplaneringen behöver ett livsmedelsstrategiskt perspektiv vilket är en angelägen produktions- och näringsgren för samhället som ser en ökande sårbarhet. Eftersom åtgärder behöver säkerställa att traktorer, skördetröskor och ekipage med bogserade lantbruksredskap har tillgång till trafiksystemet och inte stängs ut eller får orimligt långa omvägar. I planeringen för enskilda objekt behöver Trafikverkets processer inkludera samråd med lantbrukare (inte bara markägare) för att säkerställa rimliga förutsättningar för jordbruksnäringens behov. Beakta jordbruksnäringens fortsatta strukturrationalisering med allt större produktionsenheter, transportavstånd och maskiner. De största tröskorna har idag (när skärbordet kopplats bort för bogsering) en transportbredd på 3,5–4,5 meter. Höjderna för tröskor och grönfodervagnar är ofta ca 4 meter. Länsstyrelsen informerar om Skogforsks rapport 16-2024, som speglar det transportarbete som utförs av åkerierna i skogsnäringens tjänst.

Miljö & hälsa

Länsstyrelsen instämmer i resonemanget på sidan 102 om behovet för Trafikverket att få utrymme för att kunna genomföra åtgärder utanför väg- eller järnvägsanläggningen i syfte att tillvarata miljötillgångar i landskapet. Till de frågor som nämns här vill Länsstyrelsen också lägga till möjligheten att kunna jobba med vägplaners omprövning av markavvattningsföretag och vattenverksamhet (anmälan eller tillståndsprövningar), såsom för trummor, broar, hamnar och muddringar.

Länsstyrelsen saknar i underlaget en koppling till åtgärder som Trafikverket har att löpande utföra inom ramen för vattenförvaltningens åtgärdsprogram 2022 - 2027. Insatserna siktar in sig på åtgärder för att minska transportinfrastrukturens hydromorfologiska påverkan på vattendrag, förebygga för att minska olycksrisker och mildra effekter på yt- och grundvatten av sådana olyckor samt minska påverkan på yt- och grundvatten från saltning och användning av bekämpningsmedel. Länsstyrelsen anser att dessa åtgärdsbehov bör vara utgångspunkt för den kommande transportplanens insatser för att minska påverkan på vattenmiljöer.

Inte minst skyddet av dricksvattenresurser är här också en viktig åtgärd för beredskapsplaneringen.

Biologisk mångfald

Föreslagen inriktning är bra, ekodukter och passager för stora däggdjur nämns, vilket är viktigt även för trafiksäkerheten. Det är positivt att även frågor om bekämpning av invasiva arter tas upp. Inriktningen kan få ökad tyngdpunkt på hur infrastrukturen kan anpassas för fridlysta arter. Sett till biologisk mångfald behöver fler och mindre arter hänsyn, såsom grod- och kräldjur, fladdermöss, fåglar, växter.

Buller, farliga ämnen och luftpartiklar

Det skulle kunna framgå mer om vad som är prioriterad inriktning för att minska buller förutom nya bromssystem på godsvagnar. Förbud eller sanktioner mot dubbdäck bör skildras med en differentiering mellan stad, tätort och landsbygdens trafik. Vägarnas trafikbuller alstrat från däck kommer vara ett fortsatt problem då elfordonen blir allt större, tyngre och har stor motorkraft och stora breda däck.

Det bör beskrivas att EU har en inriktning mot WHO:s riktvärden för luftkvalitet. Det vore även bra om det framgick vad som är de mest relevanta åtgärderna som Trafikverket kommer att arbeta med för att minska luftföroreningar.

Beskrivning av ärendet

Länsstyrelsen Östergötland har fått Inriktningsunderlag inför infrastrukturplaneringen för perioden 2026–2037, rapport 2024:003 på remiss.

Utgångspunkten är ett trafikslagsövergripande perspektiv, av underhåll av vägar och järnvägar, av kostnadseffektiva åtgärder för att optimera transportinfrastrukturen, öka transporteffektiviteten samt att samhällsekonomisk lönsamhet ska vara vägledande.

Inom nuvarande ram ryms inte de resurser som krävs för att upprätthålla infrastrukturens funktionalitet, återta eftersatt underhåll och genomföra alla investeringar i nuvarande plan. Trafikverket jobbar intensivt för att minska kostnaderna för att bygga och underhålla infrastruktur, men trots det kommer hårda prioriteringar att krävas när den nationella planen revideras.

Vidmakthållande av befintlig infrastruktur ska ha mycket hög prioritet, vilket genomsyrar förslagen till fördelning av planeringsramen. Genom en effektivare användning av infrastrukturen kan tillgängligheten ökas väsentligt utan stora infrastrukturinvesteringar.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av samhällsbyggnadsdirektör Jan Persson med samhällsplanerare Sofie Helgesson som föredragande. I den slutliga handläggningen har även miljöskyddshandläggare Maria Lindqvist, vattenhandläggare Weronica Klasson, naturvårdshandläggare Ulrika Larsson, klimatanpassningssamordnare Caroline Rydholm medverkat. Samråd har även skett med lantbrukskonsulent Anders Eliasson.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.

Kopia:

li.nationellplan@regeringskansliet.se